

Rozšíření druhů rodu česnek (*Allium*) v České republice. III. Druhy sekcí *Schoenoprasum* a *Cepa* (*A. schoenoprasum*, *A. cepa*, *A. fistulosum*, *A. × proliferum*)

Geographical distribution of *Allium* species in the Czech Republic. III. Species of sect. *Schoenoprasum* and *Cepa* (*A. schoenoprasum*, *A. cepa*, *A. fistulosum*, *A. × proliferum*)

Martin Duchoslav¹⁾, František Krahulec²⁾ & Veronika Bártová¹⁾

¹⁾ Katedra botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, Šlechtitelů 11, 783 71 Olomouc; e-mail: martin.duchoslav@upol.cz

²⁾ Botanický ústav AV ČR, 252 43 Průhonice; e-mail: krahulec@ibot.cas.cz

Abstract

The distribution and habitat conditions of the one autochthonous species of the genus *Allium* sect. *Schoenoprasum* (*Allium schoenoprasum*) were studied on the territory of the Czech Republic. A taxonomic approach distinguishing only morphological types within *A. schoenoprasum* was adopted. Lowland populations of morphotype A (usually named *A. s.* subsp. *schoenoprasum* or subsp. *riparium*) are sparsely distributed along the big rivers in Central and Northern Bohemia (lower Vltava, Berounka, Sázava and Labe rivers). Populations inhabit river banks, tow-paths and stony canalised river banks. The second morphotype (type C) represents robust plants (usually named *A. s.* subsp. *sibiricum* or subsp. *alpinum*) that occur in the subalpine belt of two mountain ranges in the Czech Republic: Krkonoše Mts. and Hrubý Jeseník Mts. In addition, an isolated locality of this morphotype occurs on Mt. Klíč in the Lužické hory Mts. Populations inhabit various types of subalpine springs of the *Swertio-Anisothecion squarrosi* alliance, rocky slopes and cliffs in vegetation of the *Agrostion alpinae* alliance, occur in subalpine tall grasslands of the *Calamagrostion arundinaceae* alliance and tall grasslands on rock ledges of the *Trifolion medii* alliance. *Allium schoenoprasum* is widely planted throughout the Czech Republic as a vegetable or ornamental plant and frequently escapes from cultivation. In addition, remarks on origin, distribution and use of three cultivated taxa of the section *Cepa* (*A. cepa*, *A. fistulosum*, *A. × proliferum*) are added.

Key words: *Allium*, Czech Republic, geographical distribution, habitats, threat

Nomenclatura: Krahulec (2002), Moravec et al. (1995)

Úvod

Třetí část souborného zpracování rozšíření česneků v České republice navazuje na předchozí dva díly (Krahulec et al. 2006, Duchoslav et al. 2007) a týká se čtyř taxonů, které

jsou vzácně (cibule zimní – *A. fistulosum*, cibule prorůstavá – *A. × proliferum*) nebo široce (pažitka – *A. schoenoprasum*, cibule domácí – *A. cepa*) pěstované jako zelenina, ale pouze jeden z nich – pažitka – je i autochtonním druhem české květeny. Zatímco zplaňování cibule domácí je spíše vzácné a lze ji občas nalézt na kompostech či vyvezeném odpadu ze zahrádek, pažitka zplaňuje poměrně často a většinou se dočasně až trvale začleňuje do (polo)přirozených společenstev. Překvapující jsou též záměny pažitky s jinými druhy česneků při určování sterilních rostlin. Nejčastěji jsou za pažitku mylně vydávány sterilní trsy běžného druhu *A. vineale*, a proto je část literárních údajů o jejím výskytu, zvláště ze stíněných lokalit, pochybná. Podrobnější rozbor rozšíření věnujeme pouze druhu *A. schoenoprasum*.

Metodika

Metodická část práce byla podrobně popsána v prvním díle (Krahulec et al. 2006) a bylo podle ní postupováno i v tomto pokračování. Všechny údaje v hranatých závorkách za jménem autora sběru či nálezu jsou naše poznámky, které se většinou týkají geografické lokalizace lokalit, popř. vyjadřují náš názor na věrohodnost lokality. Celkem bylo zpracováno 331 herbářových a 254 literárních údajů o autochtonním výskytu *A. schoenoprasum*. Doklady a literární údaje o výskytu pažitky mimo oblast autochtonního výskytu jsou v seznamu lokalit uvedeny samostatně a nejsou vymapovány v obr. 1.

Sect. *Schoenoprasum* Dumort.

Allium schoenoprasum L. – pažitka pobřežní

Taxonomie

Allium schoenoprasum je nejrozšířenějším zástupcem sekce *Schoenoprasum*, ve které poslední taxonomická revize rozlišila sedm druhů (Friesen 1996). Pažitka má rozsáhlý cirkumpolární areál s velkým množstvím lokálně se vyskytujících, převážně diploidních populací. Populace pažitky vykazují velkou morfologickou a ekologickou proměnlivost, což vedlo v minulosti k popisu většího množství taxonů na různých taxonomických úrovních sahajících od vnitrodruhového členění pažitky do variet či poddruhů po klasifikaci rozlišených typů do samostatných druhů. Společným rysem těchto taxonomických studií je důraz na kvantitativní morfologické znaky. Recentní taxonomické studie (Stearn 1978, Friesen 1996) rozlišily v rámci diploidní pažitky čtyři morfologické typy (A, B, C, D). Morfotyp A představuje nižší populace vyskytující se podél velkých řek a mořského pobřeží a odpovídá taxonu opakovaně popsanému pod jmény *A. schoenoprasum* subsp. *schoenoprasum*, *A. schoenoprasum* subsp. *riparium* (Opiz) Čelak., či *A. schoenoprasum* var. *schoenoprasum*. Morfotyp B reprezentuje populace drobných rostlin vyskytujících se na vápencích v různých částech Eurasie a taxonomicky klasifikované většinou na úrovni variety, např. var. *pumilum* Bunge (Altaj, Sibiř), var. *jurmoëense* Eklung (Finsko), var. *alvarensense* Hylander (ostrov Öland, Švédsko), f. *kokinjae* Hay. (Balkánský poloostrov).

Morfotyp C představuje populace robustních rostlin vyskytujících se převážně v horách Euroasie a popisované pod jmény *Allium sibiricum* L., *Allium schoenoprasum* subsp. *sibiricum* (L.) Hayek & Markgraf, *A. schoenoprasum* subsp. *alpinum* (DC.) Čelak. či *A. schoenoprasum* var. *alpinum* DC. in Lam. Morfotyp D s výrazně podélně žebrovanými listy je uváděn ze Sibíře jako *A. udanicum* Antzupova a bývá často přimíšen v populacích morfotypů A a C. Následné studium fylogenetických vztahů uvnitř sekce *Schoenoprasum* nicméně ukázalo, že členění pažitky do výše zmíněných morfotypů není podpořeno genetickou diferenciací analyzovaného materiálu (Friesen & Blattner 2000). Studované vzorky všech čtyř morfotypů pocházející z Asie a Evropy se diferencovaly geograficky a neodrážely dosavadní taxonomické pojetí. Friesen & Blattner (2000) tedy považují rozlišené morfotypy za opakující se ekologické adaptace pažitky na lokální podmínky prostředí. Původní plané populace byly vzhledem velmi podobné alpskému (C) morfotypu, řada položek z 1. poloviny 19. století byla i stejně určována.

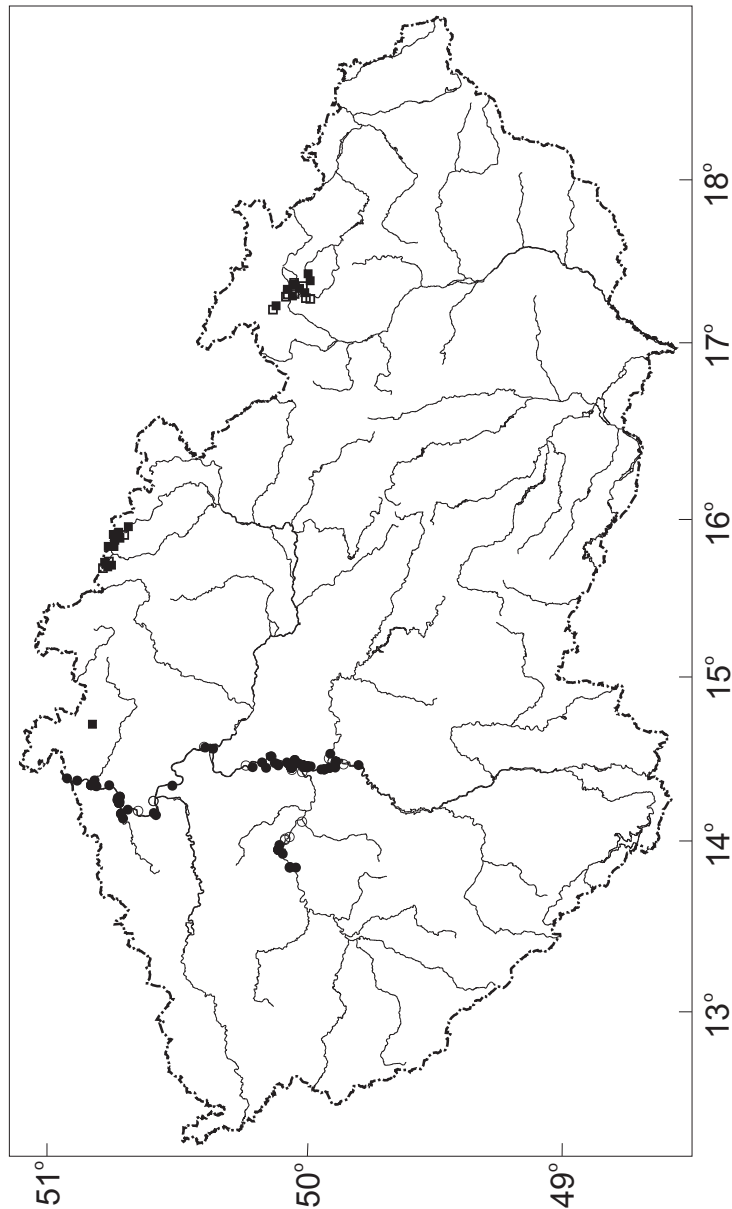
Z okruhu pažitky jsou známy ze Španělska i tetraploidní populace, které jsou oddělovány do dvou samostatných poddruhů [subsp. *laticiflorum* (Pau) Rivas Martinez et al.; subsp. *orosiae* Montserrat]. Taxonomické pojetí těchto populací však není jednotné (viz Pastor & Valdés 1983, Friesen 1996). Středoasijské populace pažitky (Kazachstán, Čína, Mongolsko) s drsným až zoubkatým okrajem stonku a listových pochev jsou v současnosti odlišovány jako samostatný druh *A. karelinii* Poljakov (cf. Friesen 1995), což potvrdila i RAPD analýza zástupců sekce *Schoenoprasum* (Friesen & Blattner 2000).

Kromě výše zmíněných planých populací jsou další typy pěstovány jako zelenina; ani tyto pěstované typy však nejsou morfologicky jednotné. Staré odrůdy pěstované na našem území, které vymizely během 1. poloviny 20. stol., byly výrazně odlišné od původních populací rostoucích podél velkých řek a na horách. Současné odrůdy jsou těmto původním populacím mnohem podobnější. Staré kulturní odrůdy měly krátké okvětní lístky, které byly vejčité a pouze špičaté, nikoliv dlouze zašpičatělé, jako tomu je u planých populací a současných odrůd (kultivar ‘Pražská’ a jemu příbuzné odrůdy, např. ‘Jemná’; Lužný & Vaško 1982).

Ve shodě s recentními studiemi neklasifikujeme české populace pažitky do samostatných taxonů. Přesto jsme zpracovali rozšíření pažitky v České republice odděleně pro nížinné (morfotyp A) a horské populace (morfotyp C), abychom zpřehlednili jejich specifický charakter rozšíření a ekologie.

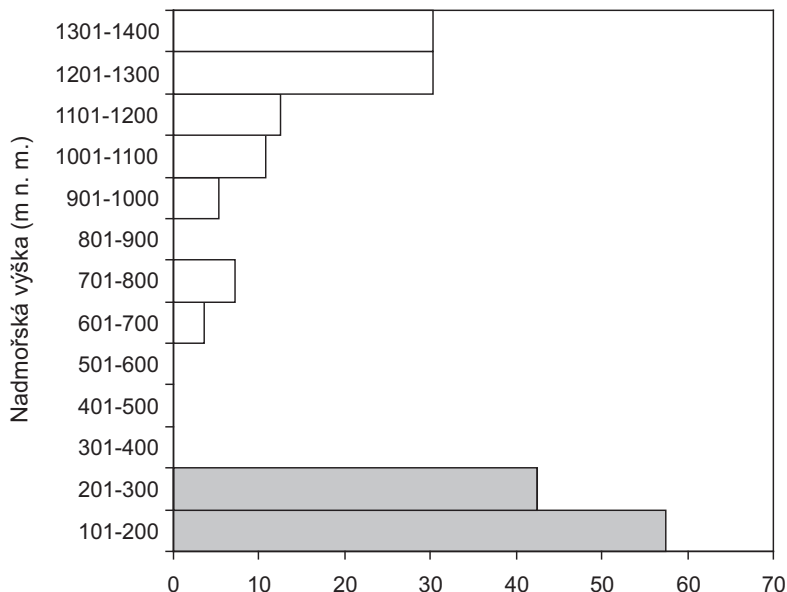
Rozšíření v ČR

Autochtonní „nížinné“ populace (morfotyp A) jsou roztroušeně rozšířené pouze podél břehů velkých řek v Českém termofytiku (43 % všech lokalit) a Českomoravském mezofytiku středních a severních Čech (obr. 1). Nejhojněji rostou podél středního a dolního toku Vltavy (od Slapů po soutok s Labem), podél Labe (od soutoku s Vltavou až po Hřensko), na březích dolní Berounky na Křivoklátsku a na dolním toku Sázavy od Luk pod Medníkem po soutok s Vltavou.

Obr. 1. – Rozšíření *Allium schoenoprasum* v České republice. Nížinné populace: ● – herbářový doklad, ○ – literární údaj; horské populace: ■ – herbářový doklad, □ – literární údaj. Vymapovány jsou pouze lokality přirozeného výskytu.

Fig. 1. – Distribution of *Allium schoenoprasum* in the Czech Republic. Lowland populations: ● – herbarium record, ○ – published record; mountain populations: ■ – herbarium record, □ – published record. Only autochthonous localities are shown.

Obr. 2. – Výškové rozšíření nížinných (šedivé sloupce) a horských populací (bílé sloupce) *Allium schoenoprasum* v České republice.

Fig. 2. – Altitudinal distribution of lowland (grey columns) and subalpine (white columns) populations of *Allium schoenoprasum* in the Czech Republic.

Výškově jsou nížinné populace rozšířené v planárním až kolinním stupni (obr. 2). Převážná většina lokalit leží v nadmořské výšce 130 až 250 m n. m. (průměr \pm standardní odchylka 189 ± 44 m n. m.). Nejnižše rostou na kamenných navigacích podél Labe u Hřenska (ca 130 m n. m.), nejvýše na březích Sázavy u Žampachu a na Křivoklátsku na březích Berounky v okolí Čertovy skály (ca 250 m n. m.).

Bodovou mapu rozšíření horských populací (morfortyp C) na území České republiky publikoval Hendrych (1987). Horské populace mají těžiště rozšíření v subalpínském stupni Českého oreofytika v Krkonoších a Hrubém Jeseníku (obr. 1; 98 % všech lokalit), a pouze výjimečně sestupují do nižších poloh. Ojediněle se v Modrém dole v Krkonoších vyskytuje populace rostlin s nažloutlými květy (doložená již z 19. století – svahy Studničné hory, Purkyně 1881 PRC). Na Šumavě je výskyt doložen pouze z karu jezera na Velkém Javoru na německé straně pohoří (Schmidt s. d. PRC; Göppert 1867); tato lokalita byla v německé literatuře zapomenuta a nově objevena byla až v 90. letech 20. stol. (Procházková, in litt.). Nově je výskyt udáván i z rakouské strany Novohradských hor (Speta 1984). Jedinou izolovanou reliktní lokalitou v Českomoravském mezofytiku je vrch Klíč v Lužických horách.

Horské populace jsou rozšířeny od montánního po subalpínský stupeň (obr. 2). Většina lokalit se nachází v nadmořské výšce 1000–1400 m n. m. (1187±199 m n. m.). Výškové minimum i maximum leží v Hrubém Jeseníku. Nejnižše položenou lokalitou je rašeliniště u Malé Morávky (ca 650 m n. m.), nejvýše svahy pod Petrovými kameny na Ovcárně (ca 1400 m n. m.).

Problematickou otázkou zůstává výskyt pažitky na Králickém Sněžníku. V herbáři BRNU existuje herbářový doklad pažitky z Kladského [Králického] Sněžníku sbíraný Rohlenou v roce 1895. V herbáři PRC je uložen doklad sbíraný Prokešem v červenci 1912 z rašeliniště pod vrchem Sušina v komplexu Králického Sněžníku. Ze stejné lokality uvádí Hruby (1914) výskyt horské populace pažitky. Obdobně existuje ze 60. let 20. stol. herbářový doklad v muzeu v Görlitz (GLM), který byl sbírán taktéž na Králickém Sněžníku u pramene Moravy. Ze stejné doby však na Králickém Sněžníku pocházejí výsadby *Pulsatilla alpina* (L.) Delarbre subsp. *austriaca* Aichele & Schwegler a *Hieracium aurantiacum* L.; je tedy možné, že byl druh na Králický Sněžník vysazen a po jistou dobu se v území udržel. Vzhledem k tomu, že slezští autoři znali toto území velmi dobře a druh jinak není v literatuře udáván (např. Fiek 1881), nezohledňujeme výskyt pažitky na Králickém Sněžníku ani v mapě rozšíření (obr. 1).

Pax (1883) uvádí druh jako zplanělý z Rýchor v Krkonoších. Na řadě lokalit prakticky ve všech regionech ČR se pažitka objevuje zplanělá z kultury.

Stanoviště v ČR

Nížinné populace se původně zřejmě vyskytovaly na skalách a pravděpodobně i na náplavech velkých řek, především na jejich dolních tocích s kaňony (dolní Vltava, Sázava, Berounka, dolní část toku Labe v ČR). V současnosti jsou většinou nacházeny na druhotných stanovištích, hlavně na navigacích a kamenných regulacích, především ve společenstvech řádu *Trifolio arvensis-Festucetalia ovinae*. Jsou rozšířené v teplé (65 %) a mírně teplé (35 %) klimatické oblasti.

Horské populace jsou ekologicky výrazně vyhraněné, v subalpínském stupni Krkonoš a Hrubého Jeseníku jsou součástí heliofilních pramenišť svazu *Swertio-Anisothecion squarrosi* (diagnostický druh; zejména asociací *Allietum sibirici* Šmarda 1950, *Allio sibirici-Cratoneuretum filicini* Jeník, Bureš & Burešová 1980, *Epilobio alsinifolii-Philonotidetum serriatae* Jeník, Bureš & Burešová 1980, *Swertietum perennis* Zlatník 1928, *Mniobryetum albicantis* Šmarda 1950, *Crepido paludosae-Philonotidetum serriatae* Hadač & Váňa 1971), skalní vegetace karů svazu *Agrostion alpinae* (diagnostický druh; zejména asociací *Saxifrago paniculatae-Agrostietum alpinae* Jeník, Bureš & Burešová 1980, *Hedysaro hedysaroidis-Molinietum* Jeník, Bureš & Burešová 1980) a méně často je zastoupen i v porostech vysokostébelných trávníků svazu *Calamagrostion arundinaceae* [asociace *Bupleuro-Calamagrostietum arundinaceae* (Zlatník 1928) Jeník 1961] (podrobněji viz Zlatník 1928, Šmarda 1950, Jeník 1961, Hadač & Váňa 1972, Berciková 1976, Jeník et al. 1980, Hadač 1983, Kwiatkowski 1994, 1999). Na vrchu Klíč v Lužických horách

populace rostou v reliktních porostech s *Calamagrostis arundinacea* (asociace *Cynancho-Calamagrostietum arundinaceae* Sýkora 1972 ze svazu *Trifolion medii*) a na skalních výchozech (Sýkora 1972). Horské populace se vyskytují téměř výhradně v chladné klimatické oblasti (98 %). Jedinou výjimkou je vrch Klíč, který leží v mírně teplé oblasti.

Celkové rozšíření

Areál druhu je cirkumpolární (Hultén & Fries 1986). V Evropě a Asii se vyskytuje roztroušeně v horách, podél velkých řek a mořského pobřeží; vzhledem k dlouhodobému pěstování je obtížné stanovit původnost řady populací. Evropský areál druhu sahá na západě až na Britské ostrovy a Pyrenejský poloostrov, na východě do evropské části Ruska po Ural, na severu se druh vyskytuje v celé Skandinávii a v severských oblastech Ruska a na jihu areál druhu zasahuje až na Korsiku, Balkánský poloostrov a Kavkaz (Válev & Assenov 1964, Pastor & Valdés 1983, Hultén & Fries 1986, Frizen 1987, 1988, Kwiatkowski 1999, Zajac & Zajac 2001, Rothmaler et al. 2002, Seregin 2005). V Asii se pažitka vyskytuje na Blízkém Východě (severní Irák, Írán), ve střední, jižní a východní Asii, mj. v Pákistánu, Indii (Himáláj, maximální výskyt 4760 m n. m.), Číně, Mongolsku, Koreji a Japonsku; v oblasti Sibíře až po Beringův průliv (Nasir 1975, Frizen 1987, Friesen 1995, 1996, Xu & Kamelin 2000). Areál druhu zasahuje do severní Ameriky; na severu od Aljašky po Labrador a Newfoundland, na jihu k New Yorku a Washingtonu (McNeal & Jacobsen 2003).

Kultivace pažitky začala pravděpodobně v Itálii, odkud byla dále šířena do střední a západní Evropy již počátkem středověku (Helm 1965), ale nezávislé začátky kultivace jsou předpokládány též v Japonsku a asi i jinde (Fritsch & Friesen 2002). Dlouhodobým šlechtěním byla získána řada užitkových a okrasných kultivarů.

Ohrožení

Horské populace (morfotyp C) jsou v Červeném seznamu flóry ČR řazeny do kategorie C3 – ohrožené druhy (Holub & Procházka 2000). Vzhledem k charakteru jejich stanovišť a poloze lokalit v subalpínském stupni jim nehrozí bezprostřední ohrožení. Nížinné populace jsou cenným genetickým zdrojem a zasluhovaly by ochranu zejména na lokalitách, kde nehrozí křížení s pěstovanými pažitkami.

Seznam lokalit nížinných populací *Allium schoenoprasum* na území ČR

Termofytikum

4b. Labské středohoří: Malé Žernoseky, břeh Labe (Kubát 1964 LIT). – [Neštědce-Povrly], kamenité břehy Labe u stanice (Cejp 1924 PRC). – Neštědce, břeh Labe (Bubák 1893 BRNU, PRC, s. a. PRC; Binder 1890, 1900 PR; 1894 PRC; Hilgert 1934 PR; Klika 1949 PR; Kubát 1988 LIT; Bubák s. a. PRC). – Svádov, labská navigace k Valtířovu (Kubát 1968 LIT). – Ústí nad Labem, břeh Labe (Košťál 1893 BRNU, MP; Hejný S. 1961 PR; Tempský s. a. PRC). – Valtířov, u Labe (Teuber 1928 BRNM; Thenius

1928 BRNU). – Velké Březno, břeh Labe (Sterneck 1890, 1894 PRC; Grulich 1984 MMI). – Lit: Litoměřice, na dolejšími Labi (Čelakovský 1868 [Prodromus; viz i níže]; Tesař 1926). – Sebuzín (Hackel in Čelakovský 1868)]. – [Svádov], P břeh Labe proti úseku Veselí-Svádov (Domin 1913 in Domin ms.). – Velké Březno, břeh Labe k Valtířovu (Sedláčková in Kubát 1986). – Velké Březno, břeh Labe u ústí Homolského potoka (Štěpánek in Kubát 1986). – **5a. Dolní Poohří:** Lhotka [nad Labem], L břeh Labe (Kubát 1978 LIT). – **5b. Roudnické písky:** Hrobce, břeh Labe mezi obcí a Libotenicemi (Dostál 1952 PR). – **8. Český kras:** Praha-Braník (Rohlena 1927 PRC). – Praha-Hodkovičky (Maiwald 1888 PR). – Praha-Chuchle, břeh Vltavy (Faust 1886 BRNL; Cypers 1889 PR; Boesch 1890 PR; Hora 1890 PRC; Košťál 1893 MP; Novák J. S. 1893 BRNU; s. coll. 1906 PR; Domin 1917 PRC; Duška 1917 PRC; s. coll. s. a. PR; Güttler 1959 PR; Liebaldt s. a. PR; s. coll. s. a. PR) [Jedná se o navigace Vltavy.]. – Praha-Chuchle, Malá Chuchle, navigace Vltavy (Hostička 1953 MP). – Lit: Beroun (Knaf in Čelakovský 1868). – [Praha-]Hodkovičky, Vltava u obce (Domin 1914 in Domin ms.). – [Praha-]Chuchle, břeh Vltavy (Grégr in Čelakovský 1883 [Prodromus; viz i níže], 1884e; Domin 1917 in Domin ms.). – **9. Dolní Povltaví:** [Praha-]Podbaba, břeh Vltavy (Bauer 1887 PRC). – Praha, u Dynamitky-Zámku, břeh Vltavy (Milner-Milhauz 1946 PRC). – Žalov (Jílek 1972 PR). – Lit: Libčice nad Vltavou, u Vltavy proti obci (Čelakovský 1883). – **10b. Pražská kotlina:** Praha, břeh Vltavy, Císařská louka (Královská louka) (Ramisch 1840 PRC; c.? 1905 PRC). – [Praha-]Smíchov (Tausch s. a. PRC). – Praha, Štvanice (s. coll. 1809 PRC). – Praha, Újezdecká brána (Tempsky s. a. PRC). – Lit: Praha-Štvanice, břeh Vltavy (Opiz in Čelakovský 1868). – **11a. Všetatské Polabí:** Mělník, břeh Labe (Domin 1901 PRC). – Mělník, břeh Vltavy, asi 3 km od ústí do Labe, mezi kameny hráze (Holubičková 1948 PRC). – Lit: Mělník (Pražák in Čelakovský 1883).

Mezofyitikum

32. Křivoklátsko: Křivoklát, Berounka u obce, na skalnatých březích (Rosický 1881 PR; s. coll. 1881 PRC). – Křivoklát, drolina dráhy u obce (Maloch 1918 BRNU). – Roztoky (s. coll. 1878 PR). – Týřov, skaliska u Berounky (Polák 1881 PRC). – Týřovice, Čertova skála, skála v Berounce (Molíková & Rydlo 1985 ROZ; Rydlo 1997 ROZ). – Zbečno, skaliska údolí Berounky u obce ku Křivoklátu (Polák 1881 PRC). – Lit: Křivoklát, břeh Berounky (Gintl in Čelakovský 1883; Wurm 1902). – Týřovice, SPR Čertova skála (Kolbek & Petříček 1985). – Žloukovice, svahy na L břehu řeky J od SPR Kabečnice a SV od obce (Kolbek 1986). – Žloukovice, Kabečnice, skály na L břehu Berounky 1 km S od obce (Kolbek 1979*; Kolbek et al. 2001*). – **41. Střední Povltaví:** Davle, břeh Vltavy (Trapl 1905 PR, 1908 PRC; Pohl 1933 PRC). – Davle, údolí Vltavy mezi obcí a Štěchovicemi (Deyl & Sillinger 1933 PRC). – Jarov, břeh Vltavy (s. coll. 1914 PRC; s. coll. 1915 PR). – Jarov, P břeh Vltavy od železniční zastávky ke Zbraslavi (Palek 1971 MP). – Měchenice, břeh Vltavy (Binder 1913 PRC). – Praha (Mann s. a. PRC). – Praha, břeh Vltavy, od Závisti k Modřanům (s. coll. 1878 PRC). – Praha-Komořany, břeh Vltavy (Polívka 1968 PR). – [Praha-]Modřany (Schiffner 1881 PRC; Vodák 1926 PRC). – [Praha], Závist (Klika 1912 PRC; Beck 1916 PRC; s. coll. 1918 PR; c.? 1921 PRC; Veselý 1922 PRC; Cipro 1929 ROZ; s. coll. s. a. PR). – [Praha-]Zbraslav (Hora 1882 PRC; Schiffner 1882 PRC; c.? 1921 PRC; Cejp 1935 PRC; Güttler 1948 PRC). – [Praha-]Zbraslav, L břeh Vltavy mezi Zbraslaví a Vraným, porosty v kamení (Mencl 1935 PL). – Štěchovice, Kocába u obce (Domin 1914 PRC). – [Štěchovice], Svatojánské proudy (s. coll. 1887 PR; Košťál 1893 MP; Šourek 1943 MP, PR). – Štěchovice, u Vltavy (Faust 1886 BRNL; Bayer 1903 BRNL; Medlínová 1943 PRC). – Vrané nad Vltavou, P břeh Vltavy ke Zbraslavi (Mencl 1935 PL; Palek 1950 MP). – Žampach, břeh Sázavy mezi obcí Luka a obcí (Dostál & Novák F. A. 1937 PRC). – Živohošť, Vltava u obce (Vácha 1935 MP). – Lit: Davle, u Vltavy po L břehu od obce k Štěchovicům (Domin 1914 in Domin ms.). – Jarov, u Vltavy (Domin 1916 in Domin ms.). – [Luka pod Medníkem], břeh Sázavy pod Medníkem (Polák in Čelakovský 1883). – [Praha-]Zbraslav, navigace Vltavy (Fialová 1995). – [Praha-]Zbraslav, břeh Berounky (Krejčí 1852b; Opiz in Čelakovský 1868). – Slapy (Krejčí 1852b). – **45a. Lovečkovické středohoří:** Děčín, břeh Labe (Karl 1841 PR; s. coll. 1878 PR; s. coll. 1920 PR; s. coll. s. a. PR). – Libverda, břeh Ploučnice (Sammer s. a. PRC). – Rozbělesy, u Labe (Latzel 1921

BRNU). – [Ústí nad Labem-]Brná (Wihan 1924 PR). – Lit: Děčín, břeh Labe (Reuss jr. 1867; Čelakovský 1868; Lipsér 1934). – Ústí [nad Labem], na dolejší Labi (Čelakovský 1868). – **46b. Kaňon Labe:** Dolní Žleb, labská navigace J od obce (Kubát 1979 LIT). – Hřensko, kamenné navigace Labe (Kobrlé 1963 MP). – [Děčín-]Podmokly, břeh Labe (Pospíchal 1873 PRC; Meissner 1936 PR; Marschner 1951 PR; Tempský s. a. PRC). – Lit: Děčín, L břeh Labe u silničního mostu (Skalický in Kubát 1986). – [Děčín-]Přípeň, L břeh Labe mezi silničním a železničním mostem (Štěpánek in Kubát 1986).

Nemapované (nepůvodní) lokality:

(4b) Ústí nad Labem, Koží vrch (s. coll. s. a. PR). – (8) Beroun, Karlštejn, skály (Krajina 1924 PRC). – (11b) Nymburk, břeh Labe (Všetečka s. a. LIT). – (40a) Karlův Týn, břeh Vltavy, na skalách a vlhkých místech (Klapálek 1883 PR) [obtížně identifikovatelné, Karlův Týn neleží na Vltavě]. – (45a) [Babětín], hrad Sperlingstein [Vrabec] (s. coll. 1924 PRC). – Lit: (1) Konic, u potoka Dubá, Z silnice Konic – Sedlec (Bureš 1973). – (4c) Vědlice, údolí V Kuku mezi obcemi Vědlice a kótou 299 Vyhlička (Kolbek & Petříček 1994). – (7a) Počedělice, lužní les Loužek, 4 km VSV od Loun (Gutzerová 1996). – (7b) Křivenice, u Labe u vsi (Kirschnerová & Rydlo in Hrouda et al. 1996). – (7b) Mlčechovosty, svahy Škarechova na cestě k Ledčicím (Sádlo 1996). – (7c) Slaný, zbytek hradebních teras ve dvorcích nad autobusovým nádražím (Sádlo & Kolbek 2000*). – (9) Praha, PR Divoká Šárka, soutěska (Kubíková et al. 1994). – (9) Praha, Divoká Šárka, při cestě mezi restaurací Dívčí Skok a Čertovým mlýnem (Kubíková 1982*). – (9) Roztoky, Roztocký háj, ve fragmentech lužních porostů podél potoka (Kubíková & Molíková 1980). – (15c) Týnec nad Labem, okolí silnice Týnec – Labské Chrástce, včetně S části chráněného území Mokřiny u obce (Rydlo 1987). – (11b) Kolín, CHÚ Souška mezi Černou struhou a Labem (Rydlo 1987). – (11b) Lžovice, nové odstavené rameno při J okraji obce, les mezi ramenem a Labem (Rydlo 1987). – (11b) Starý Kolín, borový les a okolí 0,2–1 km Z od ústí Klejnarky do Černé struhy (Rydlo 1987). – (11b) Starý Kolín, okolí křižovatky železničních tratí 2,5–3 km Z od obce (Rydlo 1987). – (11b) Záboří nad Labem, lužní les na L břehu Labe a P břehu Doubravy 0,3–0,6 km ZJZ od nádraží (Rydlo 1987). – (11b) Záboří nad Labem, mezi obcí a CHÚ Na Hornické 0,3–1 km JJZ až JZ od nádraží (Rydlo 1987). – (14a) Nepolisy, polní cesta mezi obcí a lesem Velký Borek (Klimeš 1979). – (17c) Mikulov, dopadová plocha střelnice Na Mušlově, 3,2 km V od kostela ve městě (Danihelka 1992*). – (18a) Brno, Červený kopec (Podpěra 1914). – (18a) Lanžhot, u lesní cesty vedoucí od silnice Lanžhot – Kúty k hájovně Doubravka (Balátová-Tuláčková 1993*). – (27) Kyjov, při silnici do Zadního Chodova, 0,7 km SZ od obce (Mudra 1992). – (31a) Vlčice (Hrouda in Nesvadbová & Sofron 1996). – (40a) Nová Ves u Protivína, Starý rybník SSV obce, břehy, hráz a okraj pole při Z břehu (Havlíček 1999). – (40a) Paseky, intravilán ve středu obce (Havlíček 1999). – (40a) Paseky, příkop u silnice pod lesem V od obce (Havlíček 1999). – (40a) Písek, okolí zotavovny U Honzíčka 0,7 km V od obce (Havlíček 1999). – (40a) Písek, zahrádkářská kolonie (U Povolných) 0,5 km V od obce (Havlíček 1999). – (40a) Všeteč, Karlov II. (Havlíček 1999). – (41) Červená nad Vltavou, na hrázi (Veselý R. in Rohlena 1928a). – (41) Neznašov, skály na P břehu Vltavy 1,3 km SSV od osady (Skůpa 1983). – (41) Velká, vrch Patěková, ca 1,5 km SSV od obce (Hrouda in Hrouda & Skalický 1988). – (55b) Přepěsko, meandr staré řeky, rameno Přepěsko na L břehu Jizery (Slavík 1977). – (68) Adamov, před domem č. 8 (Simonová 2004*). – (76a) Kelč, v okolí obce zplanělé (Očenašek 1928). – (84a) Staříč, Kamenná, na výslunných svazích (Vicherek 1957).

Seznam lokalit horských populací *Allium schoenoprasum* na území ČR

Mezofytikum

50. Lužické hory: [Nový Bor], vrch Klíč (Conrath 1883 BRNM; Schiffner 1883 PRC; s. coll. 1892 PR; Fibas 1920 PRC; s. coll. 1920 OSM; Hora 1921 PRC; Teuber 1924 BRNM; Meissner 1938 PR; s. coll. 1941 PR; Klášterský, Měsíček 1957 PR; Dvořák J. 1963 BRNL; Sýkora 1969 LIM; Kubát 1977 LIT; Čvančara

1986 BRNM, LIM, OLM; Karl s. a. PR). – Lit: Nový Bor, vrch Klíč (Conrath & Handschke in Čelakovský 1885f; Hackel in Čelakovský 1886e; Handschke in Schiffner 1886; Domin 1904a, 1924c; Sýkora 1972*; Petříček 1974*; Sádlo 1998*; Härtel et al. 1999).

Oreofytikum

93a. Krkonoše lesní: Krkonoše, Malý Šišák, skály (s. coll. s. a. PL). – Pec pod Sněžkou, Modrý důl (Šourek 1946, 1967 PR; Grulich 1983 MMI; Marek 1983 MP). – Velká Úpa, vlhká louka nad pramenem (s. coll. 1929 PRC) [Nejasná lokalizace.]. – Lit: Krkonoše, Modrý důl (Wagner in Opiz 1828 [Naturalientausch; viz i níže]). – **93b. Krkonoše subalpínské:** Krkonoše, Čertova zahrádka (Tocl 1895 PRC; Vilhelm 1895 PRC; Domin 1901 PRC; Zlatník 1921 BRNM; Krajina 1928 PRC; Puchmajerová 1935 PRC). – Krkonoše, [Kotel], Kotelné jámy (Cypers 1890 PR, 1911 PR; Kynčl 1896 PRC; Vilhelm 1898 BRNU, PRC; Čelakovský 1902 PR; Prokeš 1903 HR; c.? 1903, 1921 PRC; Bayer 1903 BRNL; Stejskal 1908 PRC; Klika 1916 PRC, 1936 PR; Mikyška 1921 PR; Krčan 1928 MP, 1946 BRNM; Zavřel H. 1929 OP; s. coll. 1930 PR; Horák 1933 MP; Krčan 1928 MP, 1946 BRNM; Holzbecher 1975 BRNL; Pospíchal s. a. PRC). – Krkonoše, Krakonošova zahrádka (Kurka 1950 CB; Belicová 1967 HR; s. coll. s. a. PRC). – Krkonoše, Labský vodopád (Patzelt 1869 PR; s. coll. 1890 MP). – Krkonoše, Obří Důl (Bayer 1902 BRNL; s. coll. 1929 PR; Hnízdo 1934 SOB, 1935 PRC; Šourek 1945 PR; Horák 1946 MP, PRC; Hostička 1957 MP; Šourek 1967 PR; Kablíková s. a. LIT, PR, PRC, ROZ; Tausch s. a. PR). – Krkonoše, Sněhový žlab, rašelinné břehy Sněhového potoka (Černoch 1953 BRNM; Dvořák J. 1960 OP). – Krkonoše, Studniční hora (Traxler 1879 HR; Purkyně 1881 PRC; Kavka 1938 MP; Klika 1945 PR; Horák 1951 MP; Fiedler s.a HR). – Krkonoše, údolí Bílého Labe [Weberova cesta] (s. coll. 1911 PR; s. coll. 1915 PRC; Rohlena 1923 PRC; Cypers 19?? PR). – Krkonoše, Úpská jáma (Trautmann 1870 BRNM; Traxler 1895, 1934 PRC, 1938 HR; s. coll. 1895 MP; Sterneck 1901 PRC; s. coll. 1923 PR; Soják 1958 PR; Vorel & Koblížek 1971 BRNL). – Lit: [Krkonoše], Čertova zahrádka (Čelakovský 1868 [Prodromus; viz i níže]; Schustler 1918a; Wagnerová & Šírová 1972*; Jeník 1985). – Krkonoše, Harrachova jáma (Kočí 2001*, 2003*). – Krkonoše, Kotelní jámy [Kotel] (Purkyně in Čelakovský 1882e, 1883 [Prodromus; viz i níže]; Čelakovský jr. in Čelakovský 1890d; Schustler 1918; Zlatník 1926, 1928*; Cypers 1930; Jeník 1961*; Hadač & Váňa 1972*; Wagnerová & Štursa in Hadač & Štursa 1983*; Wagnerová 1991*, 1994*; Kočí 2001*, 2003*). – Krkonoše, Labský vodopád (Wimmer 1840). – Krkonoše, Luční bouda (Müncke 1855b). – Krkonoše, na planině mezi Hampelovou a Obří boudou (Sitenský in Čelakovský 1883). – Krkonoše, Navorská louka (Sitenský in Čelakovský 1883). – Krkonoše, Obří důl (důl Úpy) (Funck 1820; Wagner in Opiz 1828; Wimmer 1840; Tausch in Ott 1851a; Tausch in Čelakovský 1868; Schustler 1918; Zlatník 1926; Šteffan 1988). – [Krkonoše], Studniční hora (Kablíková in Čelakovský 1868; Sternberg in Čelakovský 1868; Purkyně in Čelakovský 1882e; Čelakovský 1883). – Krkonoše, Krakonošova zahrádka (Brandeis 1872; Berciková 1974*). – [Krkonoše], Úpská jáma (Čelakovský 1868; Jeník 1961*; Berciková 1974*; Wagnerová & Štursa in Hadač & Štursa 1983*; Kočí 2001*, 2003*). – Krkonoše, Velká Studniční jáma, svah karu (Kočí 2001*, 2003*). – Krkonoše, vodopád Úpy (Pax in Čelakovský 1883; Hadač & Váňa 1972*). – **97. Hrubý Jeseník:** Jeseníky, Česnekový Důl (Šimon 1958 PR). – Jeseníky, Kamzičnický prameniště na V svahu (Červený 1968 CHOM). – Jeseníky, kotlinka kolem pramenů potoka Ochsenwasser [Volský potok, Volarka či Mezikotlí] (Čouka 1905 BRNU). – Jeseníky, Malá kotlina (Freyn 1878 BRNM; Čouka 1905 BRNM, BRNU; Deyl 1949 PR; Skřivánek 1955 BRNM; Ošmera s. a. ZMT). – Jeseníky, Malý Děd (Niessl 1861 BRNU; Czermak 1863 BRNU; Theimer 1863 PRC; Souček 1930 BRNM; Vězda 1946 BRNL; Pokluda 1955 BRNM). – Jeseníky, mezi Ovcárnou a Petrovými kameny (Deyl M. 1964 PR). – Jeseníky, Ovcárna (Dvořák J. 1946 BRNM; Horňanský 1947 BRNM; Hynšt 1947 OLM; Kurka 1947 CB; Tomášek 1947 BRNM, GM; Opravil 1958 OP). – Jeseníky, Petrovy kameny (Dvořák J. 1953 BRNM; Rohrer s. a. PRC). – [Jeseníky], Praděd (Bubela 1883 PR; Laus 1894 PRC; s. coll. 1897 PR; Horák 1930 MP; Güttler 1946 PRC; Bednář & Jilek 1960 OL). – [Jeseníky], Praděd, Česneková louka (Rohrer 1827 PRC; Haslinger 1867 BRNM; Bubela 1883 BRNU, PRC). – [Jeseníky], prameny Opavy (Blaha 1836 BRNM; s. coll. 1863 BRNU). – Jeseníky, Švýcárna (Oborny 1867 PRC; Teuber 1897 BRNM; Frimmel 1912 BRNU; Staněk 1920 BRNU; Šmarda 1920 PR; Skřivánek 1946

BRNM, BRNU, CB; Medlinová 1947 PRC; Moravec 1947 PR; Palásek 1953 OL; Pokluda 1955 BRNM; Vaněček 1962 CB; Sýkora 1970 LIM). – Jeseníky, Velká Kotlina [Velký Kotel] (Oborny 1868, 1879 PRC; Formánek 1885 BRNM; Spitzner 1888 BRNU; Teuber 1898, 1903 BRNM; s. coll. 1899 PR; Nábělek 1904 BRNU; Laus 1908, 1905 BRNM, 1929 OSM, 1931, 1932 OP, 1934 PRC, 1938 OLM; Suza 1909, 1911 BRNU; Dvořák R. 1911 BRNM, ZMT, 1933 ZMT; Picbauer 1911 BRNU; Skřivánek 1915 CB, PRC; Theinius 1919 BRNU; Švanda 1924 BRNM; Leneček 1928 BRNM, BRNU, GM, HR, OP, PR; Teichman 1928 BRNU; Otruba 1928 BRNU, 1929 BRNM, BRNU, GM, HR, OP, PR; Domin 1932 BRNM, CB, LIT, OP, PR; Weber F. 1932 BRNM, BRNU, LIM, PR, 1933 ZMT, 1934 PRC; Kvapilík 1934 OLM; Schmeja 1934 OP; Šmarda 1946, 1947 BRNM; Jedlička 1946 BRNU; David 1947 OP; Dostál 1947 PRC; Moravec 1947 PR; Černoch 1949, 1950 BRNM; Deyl M. 1949, 1964, 1966 PR; Součková 1949, 1954 BRNM; Kilián 1954 OSM; Křístek 1954 GM; Samek 1954 PR; Pokluda 1955 BRNM; Šula 1956 OLM; Klášterský 1958 PR; Opravil 1958 OP; Hrabětová 1959 BRNU; Bednář 1960 PR; Měsíček 1961 PR; Dvořák F. 1964 BRNU; Unar 1964 BRNU; Šišák 1969 BRNL; Belicová 1976 HR; Kostková 1977 BRNU; c.? s. a. PRC). – Jeseníky, Vřesová studánka (Formánek s. a. BRNM). – Malá Morávka, Karlov, rašelinisté na louce poblíž učiliště (Pospíšil 1946 BRNM; Dvořák F. 1974 BRNU). – Malá Morávka, PP Morgenland mezi Malou Morávkou a Podlesím (Bureš & Burešová 1972 OLM). – Lit: Jeseníky, Malý Děd (Formánek 1887 [Květena Moravy a rakouského Slezska; viz i níže]; Hruby 1914). – Jeseníky, Břidlicová hola [Břidličná hora] (Formánek 1887). – [Jeseníky], Česnekový příkop (Formánek 1887; Podpěra 1914 [Dodatky ku květeně moravské; viz i níže]). – Jeseníky, Divoký důl, JZ od Velkého Děda (Hruby 1914). – Jeseníky, Jelení hřeben [hřbet] (Formánek 1887). – Jeseníky, Kotlina pod Májem, cca 1100 m (Šmarda J. 1950*). – [Jeseníky], Malá kotlina (Bachmann in Formánek 1887; Bureš 1990*; Kočí 2001*, 2003*). – Jeseníky, Malý Jezerník (Formánek 1887). – Jeseníky, Pecové kameny [Pec] (Formánek 1887). – Jeseníky, pod Petrovými kameny směrem k Ovcárně (Hruby 1914; Šmarda J. 1950*). – [Jeseníky], Petrovy kameny (Grabowski 1843, Wimmer 1857; Formánek 1887; Podpěra 1914; Laus 1927a). – [Jeseníky], Praděd (Grabowski 1843; Müncke 1855a; Formánek 1887; Meyer in Podpěra 1914). – Jeseníky, Praděd, Česnekové louky (Wimmer 1857; Formánek 1887). – [Jeseníky], Praděd, Švýcárna (Makowsky 1864b; Hans 1868; Formánek 1887; Spitzner 1893b). – Jeseníky, pramen Opavy (Formánek 1887; Blaha in Podpěra 1914). – Jeseníky, prameniště Hučivé Desné (Hruby 1914). – [Jeseníky], prameny Moravice a Tisé (Oborny in Formánek 1887). – [Jeseníky], Svinský a Medvědí příkop u Františkovy myslivny (Formánek 1887). – Jeseníky, u vodopádu Opavy mezi Ovcárnou a Karlovou Studánkou (Hruby 1914). – [Jeseníky], Velká kotlina (Grabowski 1843; Müncke 1855; Wimmer 1857; Formánek 1887; Točl 1898g; Formánek in Podpěra 1914; Skřivánek 1915 in Domin ms.; Leneček in Podpěra 1930 [Schedae ad floram exsiccatae reipublicae Bohemicae-Slovenicae]; Otruba in Podpěra 1931 [Schedae ad floram exsiccatae reipublicae Bohemicae-Slovenicae]; Šmarda J. 1950*; Bednář 1956*; Jeník, Bureš & Burešová 1980*; Klimeš & Rauch 1997; Kočí 2001*, 2003*; Hájková 2003*). – [Jeseníky], Velký Jezerník (Formánek 1887). – Karlov, nejdolejší část bezlesí (Bureš, Hrouda & Kochjarová in Hradílek et al. 1999). – Karlov, prameniště a skály v JZ části (Skalnatý potok) (Bureš et al. in Hradílek et al. 1999). – [Malá Morávka], PP Morgenland (Hájková 2004*).

Nemapované (pochybné) lokality

(56b) Vrchlabí (Kablíková s. a. PR). – (96) Kladský [Králický] Sněžník (Rohlena 1895 BRNU, Prokeš 1912 PRC). – Glatzer Schneeberg, an der Marchquelle oben an der Baude (J. Drenger 1968 GLM) [z popisu lokality vyplývá, že se jednalo o zřejmou výsadbu přímo na stříšce pramene Moravy]. – Lit.: (45a) Úštěk, Sedlo (Domin 1904a). – (93c) Rýchory, zplanělá (Pax 1883a). – (96). Králický Sněžník, pod Sušinou, rašelinisté (Hruby 1914).

Nezařaditelné údaje

(97) Jeseníky, na zarostlých mokvavých skalách (Burša 1969 OP). – (93) Krkonoše, hřeben (Hadač 1934 MP). – Lit: Jeseníky (Wimmer 1840). – Jeseníky, Kladský Sněžník – Praděd (Hochstetter 1825). – Krkonoše (Schultes 1814; Presl 1835; Kittel 1837; Machačka 1843; Matuszkiewicz & Matuszkiewicz 1975).

Sect. *Cepa* (Miller) Prokhanov

Do této sekce patří ve střední Evropě pouze pěstované druhy *A. cepa* a *A. fistulosum* a jejich pěstovaný kříženec *A. × proliferum*. Plané druhy se vyskytují ve střední Asii. Druh *A. fistulosum* je někdy oddělován, buď do samostatné sekce *Phyllocladon* (Salisb.) Prokh., resp. do subsekce *Phyllocladon* (Salisb.) R. Kamelin v rámci sekce *Cepa*. Pro pěstované druhy existuje velké množství literárních prací, jako souborné zdroje informací doporučujeme např. práce těchto autorů: Helm 1956, Kazakova 1978, Benedix et al. 1986, Rabinowitch & Brewster 1990, Rabinowitch & Currah 2002; v českém jazyce je užitečný přehled Troničkové (Troničková 1986).

Allium cepa L. – cibule kuchyňská

Cibule kuchyňská je jednou z nejstarších zelenin vůbec. U nás je pěstována v celé řadě odrůd, v posledních letech se jejich spektrum zvýšilo o některé typy, které pocházejí ze západní Evropy. Jak je u tak starých zelenin obvyklé, jednotlivé typy se liší barvou (méně jsou u nás pěstovány kultivary bílé a fialové), tvarem cibule a chutí.

Taxonomicky se pojetí druhu (zejména v naší literatuře) v posledních letech změnilo, protože do rámce tohoto druhu jsou v současné době zahrnovány i kultivary skupiny *Aggregatum*. Ty byly uváděny v evropské literatuře pod názvem *Allium ascalonicum*, šalotka, u nás déle než v sousedních zemích. Jméno *A. ascalonicum* L. označovalo dva druhy, jeho typ patří do synonymiky jiného druhu, proto Dostál (1984) vytvořil a použil (Dostál 1989) jméno *A. salota*. Vytvoření tohoto jména však bylo zbytečné už vzhledem k tomu, že ve speciální literatuře již bylo známo, že tyto rostliny patří do příbuzenstva *A. cepa*. Tato skupina kultivarů je charakterizována větším množstvím drobnějších cibulí rostoucích trsovitě, celkově drobnějším vzrůstem a také jemnější chutí. Počet cibulí závisí na kultivaru, ale také na velikosti cibule, která byla použita k výsadbě: menší cibulky produkují méně velkých cibulí, větší cibule pak více menších. Charakteristickou vlastností těchto kultivarů je, že podstatně méně často kvetou a množí se vegetativně. K výsadbě jsou používány jednotlivé cibule; produkce není nijak vysoká, zejména ve srovnání s cibulí, proto jsou tyto kultivary pěstovány převážně na zahrádkách.

Cibule zplaňuje pouze výjimečně, obvykle bývá nalezena na skládkách zahradního odpadu v okolí obcí či zahrádkářských kolonií. Trvalé zplanění nám není známo.

Allium fistulosum L. – cibule zimní (ošlejš)

Druh je blíže příbuzný planému druhu *A. altaicum* Pallas, rostoucímu ve Střední Asii (Frizen 1987). Druh vznikl pravděpodobně monofyleticky v populacích při jižním okraji areálu *A. altaicum* v severní Číně a vytváří s ním parafyletickou skupinu (Friesen et al. 1999). V celém Rusku a východní Asii, zejména v Japonsku, Koreji a Číně, je významnou plodinou; v této oblasti je také známo větší množství kultivarů lišících se chutí,

zimovzdorností a velikostí cibulek. Druh byl pěstován již před 2000 lety (Fritsch & Friesen 2002). U nás byl v minulosti (19. století) často pěstován, v průběhu 20. století prakticky vymizel, v současné době je pěstován velmi vzácně. To je dokladováno poměrně častými herbařovými doklady ještě z přelomu 19. a 20. století. Pěstuje se pro listy i cibule, je zimovzdorný a z tohoto důvodu časně raší – je ranější než pažitka. Další důležitou vlastností je velká odolnost vůči chorobám, zejména ve srovnání s cibulí kuchyňskou; proto je využíván ve šlechtitelských programech jako zdroj cenných vlastností pro šlechtění *A. cepa* (Lužný & Vaško 1982). Přímému křížení však vadí sterilita hybridů (sterilní kříženec *A. × proliferum* (Moench) Schrad.; cf. Fritsch & Friesen 2002).

Prosbá: Pokud se v některé oblasti České republiky ještě pěstuje pravé *Allium fistulosum*, tedy typ s nazloutlým okvětím a bez pacibulek, sdělte nám to. Byli bychom vděčni i za zaslání jedné či několika cibulí pro pěstování.

Allium × proliferum (Moench) Schrad. – cibule prorůstavá

V průběhu 2. poloviny 20. století se začal poněkud častěji pěstovat typ česneku, kterému se v populární zelinářské literatuře říkalo česnekocibule, sibiřská, kanadská či poschodová cibule. Tento poslední název připomíná charakteristickou vlastnost tohoto typu, tj. prorůstání pacibulek a vytváření jednoho až dvou dalších pater pacibulek. V naší zelinářské literatuře byl tento typ nejčastěji řazen jako odrůda (kultivar) k druhu *Allium fistulosum* (např. Vlček et al. 1966, Dolejší 1982, Kott & Moravec 1989). V jiných zemích byl ale přiřazován k *A. cepa*. Tento druh se podobně jako *A. fistulosum* dá používat k řezu, listy raší časněji a jsou větší než u pažitky. Kromě toho se pacibulky dají nakládat buď samostatně či do zeleninových směsí.

Poděkování

Je naší milou povinností poděkovat kustodům všech zmiňovaných herbařových sbírek za umožnění studia dokladových sběrů. Náš dík patří Ondrovi Tylčerovi za pomoc při vypisování údajů a Karlu Sutorému, Jiřímu Hadincovi, Jiřímu Danihelkovi, Vítkovi Grulichovi, Blance Skočdopolové a Milanu Markovi za pomoc při luštění nám nečitelných sched a hledání nenalezitelných lokalit. Jan Štěpánek laskavě poskytl literární data z databáze FLDOK uložené v Botanickém ústavu v Průhoncích, Milan Chytrý pak data z Národní databáze fytoecologických snímků uložené v Ústavu botaniky a zoologie PFF MU Brno. Za pročetí rukopisu a upozornění na chyby děkujeme členům redakční rady Zpráv. Velký dík patří Aleši Létalovi (katedra geografie PFF UP Olomouc) za převody souřadnic lokalit mezi různými souřadnicovými systémy a za některé geoinformační analýzy; Martinu Dančákovi a Bobovi Trávníčkovi za pomoc s dohledáním některých moravských lokalit, a řadě dalších kolegů za sdělení podrobností o současném výskytu studovaných druhů. Výzkum byl umožněn za podpory grantů číslo 206/01/P097, 206/04/P115 a 206/07/0706 Grantové agentury ČR.

Literatura

Benedix E. H., Fritsch R., Grebenščíkovi I., Hammer K., Hanelt P., Kruse J., Maas H. I., Ohle H., Pistrick K., Rieth A., Schultze-Motel J. & Titter C. (1986): Rudolf Mansfelds Verzeichniss Landwirtschaftlicher Kulturpflanzen (ohne Zierpflanzen). Vol. 1–4. – Akademie-Verlag, Berlin.

- Berciková M. (1976): Rostlinná společenstva s účastí *Molinia coerulea* v alpském stupni Krkonoš. 1. část: Svazy Montion, Juncion trifidi, Nardion, Calamagrostion villosae. – Opera Corcont. 13: 95–129.
- Dolejší A. (1982): Zelenina na zahrádce. – Státní zemědělské nakladatelství, Praha.
- Dostál J. (1984): Notes to the nomenclature of the taxa of the Czechoslovak flora. – Folia Mus. Rer. Natur., bot., 21: 3–22.
- Dostál J. (1989): Nová květena ČSSR. – Academia, Praha.
- Duchoslav M., Bártová V. & Krahulec F. (2007): Rozšíření druhů rodu česnek (*Allium*) v České republice. II. Druhy sekce *Rhizirideum* (*A. angulosum*, *A. senescens* subsp. *montanum*). – Zprávy Čes. Bot. Společ. 42: 25–64.
- Fiek E. (1881): Flora von Schlesien, preussischen und österreichischen Antheils... – J. U. Kern's Verlag, Breslau.
- Friesen N. (1995): The genus *Allium* L. in the flora of Mongolia. – Feddes Repert. 106: 59–81.
- Friesen N. (1996): A taxonomic and chorological revision of the genus *Allium* L., sect. *Schoenoprasum* Dumort. – Candollea 51: 461–473.
- Friesen N. & Blattner F. R. (2000): RAPD analysis reveals geographic differentiations within *Allium schoenoprasum* L. (Alliaceae). – Plant Biol. 2: 297–305.
- Frizen N. V. (1987): *Allium* L. – luk. – In: Vlasova N. V., Doronkin V. M. & Zolotuchin N. I. [eds], Flora Sibiri. Araceae – Orchidaceae, p. 55–99, Nauka, Novosibirsk.
- Frizen N. V. (1988): Lukovye Sibiri. Sistematika, kariologija, chorologija. – Nauka, Novosibirsk.
- Fritsch R. M. & Friesen N. (2002): Evolution, domestication and taxonomy. – In: Rabinowitch H. D. & Currah L. [eds], *Allium* crop science: recent advantages, p. 5–30, CAB International, Wallingford.
- Friesen N., Pollner S., Bachmann K. & Blattner F. R. (1999): RAPDs and noncoding chloroplast DNA reveal a single origin of the cultivated *Allium fistulosum* from *A. altaicum* (Alliaceae). – Amer. J. Bot. 86: 554–562.
- Göppert H. R. (1867): Ueber die Flora des Böhmerwaldes an und für sich und im Vergleich zu dem andern deutschen Gebirgen diesseits der Alpen. – Jahrb. Schles. Ges. Vaterl. Kultur 44 (1866): 91–96.
- Hadač E. (1983): A survey of plant communities of springs and mountain brooks in Czechoslovakia. – Folia Geobot. Phytotax. 18: 339–361.
- Hadač E. & Váňa J. (1972): Plant communities of springs in the Krkonoše Mountains. – Opera Corcont. 7–8 (1971): 99–113.
- Helm J. (1956): Die zu Würz- und Speisewecken kultivierten Arten der Gattung *Allium* L. – Kulturpflanze 4: 130–180.
- Hendrych R. (1987): Karpatische Migrationen und Florenbeziehungen in den Tschechischen Ländern der Tschechoslowakei. – Acta Univ. Carol., biol., 1985: 105–250.
- Holub J. & Procházka F. (2000): Red List of vascular plants of the Czech Republic – 2000. – Preslia 72: 187–230.
- Hruby J. (1914): Die Ostsudeten. Eine floristische Skizze. – Brünn.
- Hultén E. & Fries M. (1986): Atlas of North European vascular plants north of the tropic of cancer. – Koeltz, Königstein.
- Jeník J. (1961): Alpská vegetace Krkonoš, Králického Sněžníku a Hrubého Jeseníku. – NČSAV, Praha.
- Jeník J., Bureš L. & Burešová Z. (1980): Syntaxonomic study of vegetation in Velká Kotlina cirque, the Sudeten Mountains. – Folia Geobot. Phytotax. 15: 1–28.
- Kazakova A. A. (1978): Luk. Kulturnaja flora SSSR 10. – Kolos, Leningrad.
- Kott J. & Moravec J. (1989): Pěstování a použití méně známých zelenin. – SZN, Praha.
- Krahulec F. (2002): 157. Alliaceae Agardh – česnekovitě. – In: Kubát K., Hrouda L., Chrtek J. jun., Kaplan Z., Kirschner J. & Štěpánek J. [eds], Klíč ke květeně České republiky, p. 752–758, Academia, Praha.
- Krahulec F. (2003): Schlüssel für die *Allium*-Arten in Österreich und Südtirol. – Neireichia 2–3: 195–207.
- Krahulec F., Duchoslav M. & Bártová V. (2006): Rozšíření druhů rodu česnek (*Allium*) v České republice. I. Druhy sekce *Reticulato-bulbosa*, *Butomissa* a *Anguinum* (*A. strictum*, *A. tuberosum*, *A. victorialis*). – Zprávy Čes. Bot. Společ. 41: 1–16.

- Kwiatkowski P. (1994): Udział czosnka syberyjskiego (*Allium sibiricum*) w zbiorowiskach roślinnych Karkonoszy. – In: Geoeekologiczne problemy Karkonoszy, p. 247–252, Acarus, Poznań.
- Kwiatkowski P. (1999): The distribution of *Allium schoenoprasum* L. subsp. *sibiricum* (L.) Hartm. in Poland. – *Acta. Soc. Bot. Pol.* 68: 149–156.
- Lužný J. & Vaško Š. (1982): Cibulové zeleniny. – Příroda, Bratislava.
- McNeal D. W. Jr. & Jacobsen T. D. (2003): 44. *Allium* Linnaeus, Sp. Pl. 1: 294. 1753; Gen. Pl. ed. 5, 143. 1754. – In: Flora of North America Editorial Committee [eds], Flora of North America North of Mexico, 26: 224–275, New York & Oxford.
- Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H., Zajac A. & Zajac M. [eds] (2002): Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. – IB PAN, Kraków.
- Moravec J., Balátová-Tuláčková E., Blažková D., Hadač E., Hejny S., Husák Š., Jeník J., Kolbek J., Krahulec F., Kropáč Z., Neuhäusl R., Rybníček K., Řehořek V. & Vicherek J. (1995): Rostlinná společenstva České republiky a jejich ohrožení. Ed. 2. – Severočes. Přír., suppl. 1995: 1–206.
- Nasir Y. (1975): Flora of Pakistan. Vol. 83. Alliaceae. – University of Karachi Press, Karachi. [http://www.efloras.org/florataxon.aspx?flora_id=5&taxon_id=10026; 21.1.2008]
- Pastor J. E. & Valdés B. (1983): Revisión del género *Allium* (Liliaceae) en la Península Ibérica e Islas Baleares. – Universidad de Sevilla, Sevilla.
- Pax F. (1883): Flora des Rehhorns bei Schatzlar. – Flora oder Allg. Bot. Ztg., ser. nov., 41 (66): 443–450.
- Rabinowitch H. D. & Brewster J. L. (1990): Onions and allied crops. – CRC Press, Boca Raton.
- Rabinowitch H. D. & Currah L. [eds] (2002): *Allium* crop science: recent advantages. – CAB International, Wallingford.
- Rothmaler W., Schubert R. & Werner K. (2002): Exkursionsflora von Deutschland, Band 4, Gefäßpflanzen: Kritischer Band. Ed. 9. – Spektrum, Heidelberg & Berlin.
- Seregin A. P. (2005): Florističeskije material i ključ po lukam (*Allium* L., Alliaceae) evropejskoj Rossii. – Bjul. Mosk. Obš. Ispitat. Prir., sect. biol., 110: 45–51.
- Speta F. (1984): Über Oberösterreichs wildwachsende Laucharten (*Allium* L., Alliaceae). – Linzer Biol. Beitr. 16: 45–81.
- Stearn W. T. (1978): European species of *Allium* and allied genera of Alliaceae – a synonymic enumeration. – *Ann. Mus. Goulandris* 4: 83–198.
- Sýkora T. (1972): Příspěvek k vegetaci Klíče v Lužických horách. – *Sborn. Severočes. Mus., ser. natur.*, 4: 53–96.
- Šmarda J. (1950): Květena Hrubého Jeseníku (Část sociologická). – *Čas. Morav. Mus.* 35: 78–156.
- Troničková E. (1986): Zelenina XIX. Cibulová zelenina. – *Živa* 34: 50–53.
- Válev S. & Asenov I. (1964): *Allium* L. – In: Jordanov D., Kitanov B. & Válev S. [eds], Flora na NR B'lgarija, 2: 217–254, Izdatelstvo na B'lgarskata akademija na naukite, Sofija.
- Vlček F., Janýška A., Lužný J., Moravec J. & Toul V. (1966): Cibulové zeleniny. – Státní zemědělské nakladatelství, Praha.
- Xu J. & Kamelin R. V. (2000): 32. *Allium* Linnaeus Sp. Pl. 1: 294. 1753. – In: Flora of China Editorial Committee [eds], Flora of China, 24: 165–202, Beijing & St. Louis.
- Zajac A. & Zajac M. [eds] (2001): Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. – Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Zlatnik A. (1928): Aperçu de la végétation des Krkonoše (Riesengebirge). – *Preslia* 7: 94–152.